

Efterdyningar av en av de värsta attackerna mot Kiev sedan invasionskriget inleddes av Ryssland. I detta lägenhetshus dog 31 människor, varav fem barn, och över 150 skadades. Foto: Alexander Mahmoud

På tisdag har Putins anfallskrig mot Ukraina pågått i fyra år, ett krig som ter sig allt mer ohållbart för Ryssland.

Författaren och historikern Peter Englund förklarar hur invasionens kostnader – materiellt, ekonomiskt och mänskligt – är på väg att stå angriparen mycket dyrt.

TextPeter Englund

1.

Fält koppärriga av kratrar. Ett klotter av tegel där en by låg. Tomma, döda städer. Lortiga skyttegravar. Stympade trädstammar i stället för skogar. Högar med kroppar: halvnakna, sönderfallande, vridna, övergivna av alla utom råttorna. Allt i brungrå monokromer. Så här såg det ut på västfronten för över 100 år sedan, så här ser det ut vid fronten i Ukraina i dag.

2.

Även det första världskriget skulle bli en snabb affär. ”Hem innan löven faller.” Även det kriget sprang ur önsketänkande, lättsinniga beslut, usla kalkyler. Tre–fyra veckor skulle invasionen av Ukraina ta. Tre dagar, trumpetade de mest självsäkra ryska hökarna. Även västliga experter förutspådde, motvilligt, ett snabbt avgörande. Den 11 januari i år var det datum då den fullskaliga ryska invasionen varat längre än den sovjetiska kampen mot Nazityskland; den 10 juni kommer den ha pågått längre än det första världskriget.

En brandman kämpar med att släcka branden i Barabasjovomarknaden i Charkiv. Foto: Anders Hansson

3.

Även Ukrainakriget förvandlades, precis som det första världskriget, efter en första rörlig fas, till det mest förödande, mest korkade typ av krig som tänkas kan: utnötningskrig. I ett sådant finns liten plats för finess eller precision. Allt handlar om att hamra och hamra, och om att härda ut. Kriget förfaller till en resurstävling. Och inte bara mellan direkt inblandade. Ukraina stötts av EU, som har tre gånger så stor befolkning som Ryssland och tio gånger så stor bnp. Å andra sidan står Kina Ryssland bi, på inget vis lika direkt, men med stor ekonomisk och teknologisk tyngd. Summa: Ukraina är för starkt för att förlora, Ryssland är för svagt för att vinna. Men nu, när kriget går in på sitt femte år, ser balansen slutligen ut att tippa över till Putins nackdel.

4.

Inte så att Ukraina saknar problem. Landet är mitt uppe i en akut energikris, till följd av ryska luftangrepp. När jag var där 2023 förekom ofta attacker med robotar och liknande, men lite hipp som happ, sällan fler än 20 missiler per dag. Året efter steg antalet angrepp, men inte radikalt: ryssarna utförde bara tre räder med över 200 missiler. Under 2025 var det bara undantagsvis som antalet missiler per dag understeg 100, samtidigt som det förekom 42 räder med över 300 missiler – några så stora som över 700 missiler. Antalet civila offer ökade med 30 procent: 2 400 döda, knappt 12 000 skadade. Nästa robot kan träffa din stadsdel, ditt kvarter, ditt hus. Appen varnar. Alla kan regeln: hinner du ej ner i källaren, se då till att ha åtminstone två väggar mellan dig och gatan. Även avlägsna nedslag märks. En rysning i jorden. Inte en morgon utan blänk av nytt glasklirr på gatan.

5.

Runt 70 procent av Ukrainas kraftverk är nu utslagna. Samtidigt har det varit kallt, tidvis neråt 20 minusgrader. (Landets el är nu till 40 procent importerad från Europa; en betydande del, pikant nog, från Ungern.) Vattenledningarna fryser. Toaletterna fungerar inte. Männskor går påbyltade inomhus, sover i campingtält inne i utkylda lägenheter, lagar mat på stormkök. Rutinerna har satt sig: så fort strömmen är tillbaka, vänta 5–10 minuter på att elnätet stabiliserat sig, ladda sedan genast mobiler, ficklampor, portabla batterier, fyll på förråden av vatten och stearinljus. Vardagen rymmer udda val: ska jag sova eller passa på och tvätta håret? Elektriciteten kan försvinna lika fort som den kom.

Det finns åtskilliga reservkraftaggregat och fler anländer från väst varje dag. Problemet är dock att de olika typerna av utländska system är så många och installationsteknikerna är så få. Folk är trötta, trötta, livet är tungt, men livet fortsätter. Barnen har lekt mycket i snön de sista månaderna, de äldre har lärt sig att umgås utomhus, de unga att rejva under bar himmel. När du läser detta har de första plusgraderna kommit till Ukraina, och med dem känslan av att kanske ha det värsta bakom sig. Inget pekar på att de ryska angreppen fått den ukrainska motståndsviljan att vika. Det finns heller inga historiska exempel på att bombningar av civila får sådana följder.

6.

Ett annat bekymmer: den ukrainska armén lider brist på folk. Fronten är glest besatt. Ibland med kanske tio man per kilometer. När den ryska armén gör någon större inbrytning verkar det ofta handla om att de funnit en oväntat stor lucka i linjerna.

Samtidigt som vädret kanske varit uselt: man har undgått drönarna.

Ukraina har värnplikt, men inkallandet går trögt. Män under 25 är undantagna och deserteringar är ett stort problem. I januari 2025 hade cirka 200 000 ukrainska soldater lämnat sina enheter. I oktober slogs ett dystert rekord: då registrerades 21 602 nya fall av desertering.

Mötet med frontens verklighet kan chocka de starkaste. Villkoren i skyttegravarna är inte sällan vidrigare än de som gällde 1914–18. Huvudorsaken är just drönarna. Drönarna är det viktigaste vapnet i både försvar och anfall. Drönarna orsakar uppåt 70 procent av alla förluster. Drönarna kan flyga runt bland träd, in i skyddsrum, genom kulvertar, söka sig fram från rum till rum i ett hus, leka katt-och-råtta med enskilda soldater. Vid en direktträff uppstår ett litet grått moln av rök och små rivna stycken av utrustning, tyg och människa.

Drönarna kan se minsta rörelse på kilometers håll. Drönarna har ofta värmekameror, vilket innebär att mörkret ej längre skyddar. Drönarna kan nå miltals bak motståndarens linjer, vilket gör det svårt att få fram förnödenheter, evakuera folk. Svårt skadade kan få vänta dagar, ja veckor på att bli förda till en förbandsplats, och under tiden uppstår sepsis eller kallbrand, thoraxförband börjar läcka. Vid jultid förra året lyckades man till sist att avlösa två ukrainska soldater som försvarat en liten stödjepunkt söder om Kramatorsk 130 dagar i sträck. De var tunna, hade skägg och hår som skeppsbrutna, ögon som kulor av glas.

Drönarna finns där alltid, överallt. Soldaterna fruktar få ljud mer än deras orena skrik i falsett.

7.

Ukraina har problem. Men Rysslands problem är större. Militärt går det inte bra. Inte så att den ryska armén misslyckats anpassa sig till den nya tekniken. Ryssarna är nu minst lika skickliga som ukrainarna på att bruka drönare, och har långt fler av dem. Men den ryska armén är piskad att anfalla i ett läge då tekniken gjort det så mycket lättare att försvara, och de ukrainska soldaterna kämpar med förtvivlans mod. Det är därför de gång på gång lyckats hejda numerärt överlägsna motståndare. Det är därför den ryska armén efter 18 månader ännu inte lyckats inta hela Pokrovsk.

Lägg till detta att den ukrainska ledningen, efter ett antal blodiga och kostsamma felsteg (som försvaret av Bachmut eller den märkliga Kurskoffensiven) verkar förstått utnötningskrigets elementa: maximera fiendens förluster, minimera dina egna; var alltid beredd att backa om det börjar se illa ut; undvik fixa planer och fixa datum; läs dig aldrig vid en punkt eller plats för symbolikens skull.

Den ryska ledningen har allt glömt och inget lärt. Dödlinjer proklamerats och bryts, proklamerats igen. Fixeringen vid namn på kartan är total. Enorma resurser sätts in för att ta orter utan strategiskt värde. Om ännu ett anfall går i stöpet föser man bara ut nya soldater i samma riktning att slaktas ner i ett öppet ingenmansland som kan vara uppåt en mil brett. Inte blir det bättre av att mannen högst där uppe, på diktatorers gängse vis, får höra det han vill höra: dåliga nyheter sällas bort, goda överdrivs. Allt

detta resulterade 2025 i kolossala ryska förluster. Tappet låg på mellan 415 000 och 480 000 man. Förlusterna var också i stigande, med ett crescendo på runt 30 000 döda i december. Under Sovjetunionens tio år av harvande i Afghanistan – ett fiasko som bidrog till kommunismens fall – stupade totalt cirka 20 000 man. Nu tappar ryska armén mer på en månad.

8.

Läget börjar bli ohållbart. Inte för att offren berör Putin och hans sykofanter. Precis som 1916 års generaler är de fångade i utnötningsskrigets idiotlogik: hamra på bara. Precis som för dem existerar ingen verklighet bortom sammanträdesrummets abstraktioner och doft av nybryggt kaffe: pilar på en karta bara, siffror i ett tabellblad. Inte heller är detta ohållbart för att det ryska folket, som under 80-talet, börjat protestera. Därtill är Putindiktaturen så mycket tyngre än den kommunistiska, den ryska allmänhetens tysta medgivande nu så mycket bredare, moraliska abdikation så mycket djupare, upptagenhet vid det egna individuella välbefinnandet så mycket starkare.

9.

Det är ohållbart för att förlusterna överstiger nyrekryteringarna. Siffrorna skiftar, men en vettig källa säger att 2024 skrev 407 000 personer på tjänstgöringskontrakt. Under 2025 gick nyrekryteringen ner, kanske med så mycket som 25 procent, särskilt framåt slutet av året. De som nu skriver på kontrakt är också märkbart äldre, befinner sig i sämre skick, fysiskt och psykiskt. En anonym tjänsteman klagar: ”De har ingen utbildning, ingen erfarenhet, ingen motivation. Ingenting.” Många tvingas att ta värvning, eller luras till det. Fängelserna fortsätter att vara regimenens stora rekryteringskälla. De som verkligen ville kriga 2022, idealisterna, nationalisterna, gaphalsarna, Putinälskarna, de befinner sig redan i Ukraina, för det mesta i grunda gravar, eller så sitter de hemmavid eller trygga i väst, skrävlrar modigt på sociala medier om Rysslands storhet.

10.

Det är ohållbart för att förlusterna inte står i proportion till vinsterna. Här cirklar de svarta änglarna från Somme och Verdun över Putins huvud. Den stora offensiv ryssarna startade framåt sommaren 2025, och som man fortsatt pumpat upp med manskaper, utrustning och fasta direktiv, vad har den gett? Ytterligare knappt 1 procent av Ukrainas territorium. Fortsätter det i samma manér, skulle det ta den ryska armén fem år och fyra miljoner man i förluster bara för att vinna kontroll över de områden man redan hävdar är ryska. En annan bild: om du placerade en trädgårdssnigel på gränsen mellan Ukraina och Ryssland i februari 2022 skulle den ha nått gränsen till Polen efter tre och ett halvt år. Det var i augusti förra året.

11.

Det är ohållbart för att en viktig typ av krigsmateriel börjat sina. Inte drönarna eller missilerna. De flödar tyvärr som aldrig förr. Det är dock sällan som ryssarna anfaller med pansarfordon. De kolossala förråd av gammal sovjetisk materiel från kalla kriget som man kunnat leva på så länge har nu börjat ta slut. Och nyproduktionen täcker inte på långa vägar förlusterna.

12.

Och det är ohållbart av ekonomiska skäl. Intäkter från exporten av olja och gas var länge en hörnsten i ryska statskassan, men ukrainska luftanfall och framför allt utökade sanktioner har nu börjat bita, ordentligt. De inkomsterna var i januari runt 50 procent lägre än vad de var året innan. Storköpare som Turkiet och Indien tackar allt oftare nej. Tankbåtar från spökflottan fylls med råolja och skickas iväg med förhoppningen att finna en köpare på vägen. Rabatterna är rekordstora.

13.

Det är ohållbart av ekonomiska skäl, trots att oljan inte är allt. De fossila intäkterna stod redan 2025 för bara 25 procent av budgeten. Resten måste täckas på annat sätt, framför allt med skatter. De har höjts tre år i rad nu och kommer att höjas igen. Detta drabbar en ekonomi som till följd av kriget redan är gravt obalanserad, med en militärindustri som kör så det ryker och en civil sektor som vacklar, krymper, konkar, inför fyradagarsvecka. Den totala industriproduktionen visade i november negativa tal. 2025 ökade företagskonkurserna med 15 procent, antalet olönsamma företag med 16 procent, mängden obetalda löner med 130 procent. Rysslands ekonomi är stagnerad. Under 2026 hotar recession.

14.

Det är ohållbart av ekonomiska skäl, också för att det finns en gräns för hur kreativ en bokföring kan bli. En viktig del av krigsfinansieringen är dold. Sedan 2022 har regimen tvingat bankerna att låna ut kolossala summor till olika med kriget förknippade företag, på mycket förmånliga villkor. Denna fiffiga improvisation har resulterat i mängder med dåliga skulder, och bankerna kan ej låna ut mer utan risk för att hela systemet imploderar. Vissa banker har infört tak på kundernas kontantuttag. Vissa hökar talar om att förvandla alla privata insatta medel till statsobligationer. Vissa källor inne i Ryssland säger att bankkrisen redan är här.

15.

Det är ohållbart av ekonomiska skäl, och Putin vet det. Budgetunderskottet för 2026 är rekordstort, 450 miljarder dollar, och kommer, som vanligt, inte stanna därvid. En rekordstor andel av statsbudgeten är anslagen till krigsmakten och säkerhetsorganen: 47 procent. (Och enligt den tyska underrättelsetjänsten är de verkliga utgifterna cirka 60 procent högre.) Sökandet efter nya finansieringsmetoder andas viss desperation. Under 2025 mer än fyrdubblades de statliga beslagen av privata företag jämfört med 2024, företag som sedan raskt auktioneras bort. Även annat krängs för snabba cash: 2025 sålde ryska staten 25,3 ton guld till Kina, nio gånger mer än 2024.

16.

Den ryska ekonomin har fastnat i dödszonen. Uttrycket kommer från Alexandra Propenko, fram till 2022 rådgivare i centralbanken i Moskva. Någon omedelbar kollaps är ej att vänta, men ej heller någon återhämtning. Putins krig har försatt Ryssland i något Propenko kallar för ett negativt ekvilibrium: systemet hålls ihop för stunden men till priset av dess framtid. Att avsluta kriget, med allt vad det innebär av demobilisering, återbetalning av lån, återgång till en fredstida ekonomi, är ungefär lika ovisst som att låta det gå vidare.

17.

Så Putin fortsätter. Som alla tyranner livrädd för allt som liknar ett militärt nederlag, för att ända sina dagar hängande uppochner med någon älskarinna på en bensinstation i förorten. Som alla utnöttningskrigare fångad i en kognitiv loop, hamrande envist, fantasilöst, i hopp om att någon eller något ska ge vika. Trots att han på fyra år inte kommit ett enda steg närmre sitt slutmål: ett ryskstyrt Ukraina, ett tillbakarullat Nato. Trots att det i regel är just krig som för imperier från oöverbinnerlighet till sönderfall – fråga Vilhelm II eller den siste tsaren. Trots att de framtida riskerna bara växer. Trots att tiden och siffrorna inte längre är på hans sida. Hamra, hamra, hamra.

Läs fler artiklar av Peter Englund: